

Kazimierz Smoleński (1876-1943)

Kazimierz Smoleński urodził się 4 marca 1876 r. w Mławie. W 1895 r. otrzymał świadectwo maturalne w VI Gimnazjum Filologicznym w Warszawie. W tym samym roku wyjechał do Petersburga, gdzie rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Instytutu Technologicznego. Ukończył je z odznaczeniem w 1901 r. Po studiach nie udało mu się zdobyć posady w polskim przemyśle cukrowniczym i dlatego przyjął pracę w cukrowni w guberni charkowskiej. Z lat 1901-1907 pochodzą jego pierwsze publikacje zamieszczane w Gazecie Cukrowniczej i prasie rosyjskiej. W 1907 r. został powołany na stanowisko docenta technologii węglowodanów na Wydziale Chemicznym Instytutu Technologicznego, gdzie mógł rozwijać intensywną działalność naukową, technologiczną i dydaktyczną. Wyniki tych prac badawczych publikował w fachowych czasopismach polskich i rosyjskich. W latach 1908-1912 pogłębiał swą wiedzę na stypendiach zagranicznych w Szwajcarii i Szwecji. Po wybuchu I wojny światowej uruchomił oddział produkcji mleka skondensowanego, opracował projekt pirogenazy ropy naftowej dla otrzymywania węglowodorów aromatycznych oraz projekt fabryki kauczuku syntetycznego. W 1916 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym Instytutu Technologicznego oraz przyjął stanowisko dyrektora fabryki barwników syntetycznych w Petersburgu. W tym czasie nawiązał kontakt z prof. Wojciechem Świętosławskim

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wrócił do kraju. 22 maja 1919 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego Katedry Technologii Chemicznej Ogólnej Organicznej i Technologii Węglowodanów na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej. Równocześnie objął stanowisko kierownika Pracowni Analizy Technicznej. Zorganizował wykłady oraz ćwiczenia laboratoryjne dla studentów, urządził trzy pracownie i zaczął prowadzić prace dyplomowe. Zbudował doświadczalną cukrownię i gazownię olejową. Po II wojnie światowej planował zbudować „mikrofabryczkę” kauczuku butadienowego. Tematy prac badawczych podejmowanych z dyplomantami i asystentami w latach 1919-1927 dotyczyły badań nad pirogenacją ropy naftowej, otrzymywaniem węglowodorów aromatycznych z ropy naftowej, wykorzystaniem etylenu i propylenu do przemysłowej syntezy glikolu i gliceryny, badań nad związkami pektynowymi, otrzymywaniem kleju i alkoholu metylowego z wyśtoków buraczanych oraz badań nad koloidami buraka cukrowego. W latach dwudziestych prof. K. Smoleński otrzymał chlorek winylu i jego polimery. Tematyka publikacji tego okresu dotyczyła m.in. substancji pektynowych, substancji barwnych zawartych w melasach, oczyszczania soków, krystalizacji sacharozy, suszenia, chłodzenia i segregacji cukru, pracy pieców wapiennych, wartości technicznej węgla aktywowanych, oczyszczania wód ściekowych. W pamięci współpracowników i studentów Profesor pozostał jako doskonały dydaktyk, który wykłady przeplatał w sposób niezwykle ciekawymi dygresjami i błyskotliwym dowcipem.

W 1925 r. objął stanowisko dyrektora Centralnego Laboratorium Cukrowniczego, które 2 lata później zostało przekształcone w Instytut Cukrowniczy. Nieustannie utrzymywał kontakt z przemysłem chemicznym. Opublikował w tym czasie 21 prac dotyczących cukrownictwa. Był twórcą 11 patentów - na niektóre metody otrzymał patenty zagraniczne. W 1923 r. został członkiem Akademii Nauk Technicznych, w 1930 r. - Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a w 1931 r. - Polskiej Akademii Umiejętności. W 1935 r. został prezesem Polskiego Towarzystwa Chemicznego.

W latach 1928-1929 był dziekanem Wydziału Chemicznego Politechniki Warszawskiej.

Podczas II wojny światowej wykładał na tajnych kompletach. W 1942 r. kontynuował pracę dydaktyczną w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej. 3 listopada 1942 r. został aresztowany w trakcie prowadzonego wykładu. Tego samego dnia aresztowane były też żona, córki i synowa. Najpierw osadzeni zostali wszyscy na Pawiaku, potem rodzina została odtransportowana do Oświęcimia. Kobiety straciły życie w obozie. Profesor Kazimierz Smoleński, po kilkumiesięcznych torturach na Pawiaku, został rozstrzelany 13 maja 1943 r.

Symboliczny grób rodziny Smoleńskich znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim.

Oprac. Agnieszka Celej

Bibliografia

Kabzińska K. : Chemicy polscy w latach 1939-1945. Walka o Polskę. Przemysł Chemiczny, 1995, T. 74, nr 5, s. 187-189.

Kabzińska K. : Rozwój technologii cukrownictwa i rola Kazimierza Smoleńskiego. W : Historyczny rozwój procesów technologicznych i wpływ metod badawczych na rozwój chemii, Wrocław [etc.], s. 118-131.

Malinowski S. : Dwaj profesorowie technologii chemicznej - Kazimierz Smoleński i Józef Turski. W : 150 lat wyższego szkolnictwa technicznego w Warszawie 1826-1976 : materiały z sesji naukowej 13-14 grudnia 1976, Warszawa 1976.

Politechnika Warszawska 1915-1925. Księga Pamiątkowa wydana pod red. prof. L. Staniewicza, Warszawa 1925.

Porejko S. : Kazimierz Smoleński (1876-1943). Przemysł Chemiczny, 1958, T. 37, s. 282-287.

Sielecka K. : Kazimierz Smoleński (1876-1943). Sylwetki Profesorów PW.

Świętosławski W. : Kazimierz Smoleński (ze wspomnień osobistych). Wiadomości Chemiczne, 1958, R. 12, s. 645-649.

Zamecki S. : Kazimierz Smoleński. Przemysł Chemiczny, 1996, T. 75, nr 5, s. 189-190.